

ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

(βιβλικές αρχές για την ποιμαντική τους προσέγγιση)

[Το παρόν κείμενο που ακολουθεί είναι μία εκτενέστερη επεξεργασία μίας αρχικής παρουσίασης του θέματος όπως είχε δημοσιευθεί στο μηνιαίο περιοδικό της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών ΤΟΛΜΗ, τεύχος 50, Μάρτιος 2005. Στην τωρινή του μορφή το κείμενο έτυχε ευρύτερης επεξεργασίας με την προσθήκη παρατηρήσεων και την χρήση κοινωνιολογικών επισημάνσεων που παράλληλα με την θεολογική βάση του θέματος προσδίδουν στην παρούσα εργασία μία διεπιστημονική προσέγγιση].

Η ΥΠΑΡΞΗ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΜΑΣ ΠΙΣΤΗ.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Μέσα από τις σελίδες της Αγίας Γραφής ξεπροβάλλει μία σειρά από περιπτώσεις ανθρώπων με ειδικές ανάγκες, με νοητική υστέρηση, ψυχικές διαταραχές και σωματικές αναπηρίες. Τα άτομα αυτά εμφανίζουν αποκλίνουσες συμπεριφορές, μη αποδεκτές από το κοινωνικό τους περιβάλλον (απομόνωση, επιθετικότητα, παράλογες κινήσεις και ξεσπάσματα, μοναξιά, ψυχοσωματική αστάθεια στην συμπεριφορά) που οδηγούν τους άλλους να τα ωθήσουν στο περιθώριο της κοινωνικής ζωής και να προσδώσουν το στίγμα του περιθωριακού, του επικίνδυνου. Η Αγία Γραφή ως θεόπνευστο κείμενο δεν ενδιαφέρεται να διακρίνει πάντοτε με ακρίβεια και να διαχωρίσει με τρόπο επιστημονικό και με όρους ιατρικούς ή ψυχιατρικούς τις συμπεριφορές αυτές. Το πρωτεύον στην Αγία Γραφή είναι να μας δείξει την διαντίδραση αυτών των ατόμων εν σχέσει με την κοινωνία και με τον Θεό, και να μας φανερώσει τρόπους ανταπόκρισης αυτών στο σωτηριολογικό μήνυμα του Χριστού.

Από την εποχή που παρακολουθούσα μαθήματα κοινωνικών επιστημών και παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο με είχε απασχολήσει η κοινωνική συμπεριφορά

αυτών των ειδικών πληθυσμιακών ομάδων και η κοινωνική τους αποδοχή ή απόρριψη από τους άλλους, και πως αυτά τα άτομα θα μπορούσαν να παύσουν να έχουν την εικόνα του διαφορετικού και να ενταχθούν φυσιολογικά στην κοινωνία, χωρίς αποκλεισμούς και προκαταλήψεις. Αργότερα και ως ιερέας ερχόμενος σε επαφή μαζί τους υπήρχε πάντοτε η ποιμαντική αγωνία της προσέγγισής τους. Ανεζήτησα λοιπόν απαντήσεις μέσα στην Αγία Γραφή και στον τρόπο που ο Χριστός πλησίαζε αυτά τα άτομα. Καρπός λοιπόν αυτής της αναζητήσεως αποτελεί το παρόν κείμενο.

Στο παρόν κείμενο θα επιχειρήσουμε να εξετάσουμε πως οι κοινωνίες αντιμετωπίζουν την παρουσία των ανθρώπων με ειδικές ανάγκες και συμπεριφορές, μία παρουσία που αποτελεί πρόκληση στην ηθική και τις αξίες μας, τις προκαταλήψεις γύρω από τα ζητήματα αυτά, και να δούμε από την οπτική της Εκκλησίας και με βάση το υπόδειγμα συμπεριφοράς του Ιησού προς τα άτομα αυτά, πώς μπορούμε να τα προσεγγίσουμε ξεπερνώντας κοινωνικές προκαταλήψεις και αναστολές και να τα βοηθήσουμε να υπερβούν την αδυναμία τους να ενσωματωθούν στην κοινωνία και την εκκλησιαστική ζωή.

ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ. ΜΙΑ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΙΣΤΗ ΜΑΣ.

Η παρουσία τους ανάμεσά μας στην κοινωνία αποτελεί γεγονός που μας φέρνει σε αμήχανη θέση, καθώς δεν έχουμε συνηθίσει την ύπαρξη αυτών των ατόμων και πολλές φορές εμείς οι ίδιοι είτε μεμονωμένα είτε ως κοινωνικό σύνολο αισθανόμαστε την παρουσία τους ως κάτι ξένο προς εμάς, την συμπεριφορά τους ως ακατανόητη και παράλογη, νοιώθουμε κάποιον φόβο, κάποια απειλή στην υγεία και την ασφάλειά μας. Πολλές φορές αισθανόμαστε πως τα άτομα αυτά αδυνατούν να προσαρμοσθούν στο σύστημα αξιών μας και να αναλάβουν κοινωνικούς ρόλους ανταποκρινόμενοι σε αυτούς.

Η οργανωμένη κοινωνία σε αυτές τις περιπτώσεις, **εν ονόματι της προστασίας των υγιών της μελών, έχει επιλέξει τον αποκλεισμό, την περιθωριοποίηση** ή την υποκριτική επίδειξη ενδιαφέροντος με τον περιορισμό των

ατόμων με ειδικές ανάγκες και αποκλίνουσες συμπεριφορές σε *"περιβάλλον προστατευμένο"*, δηλ. σε χώρους νοσοκομειακούς ή ιδρύματα (hospitalization, institutionalization= ιδρυματοποίηση). Η κοινωνία μπροστά στα αδύναμα αυτά πλάσματα προτιμά να κλείνει τα μάτια στην ανθρωπολογική διάσταση του *"σκανδάλου του πόνου και της ασθένειας"* και να τα εγκλείσει σε ιδρύματα απάνθρωπα και απρόσωπα νοιώθοντας πως έτσι εκπληρώνει το ηθικό της χρέος. (Αυτήν την διαδικασία ιδρυματοποίησης και περιθωριοποίησης αναλύει εξετάζοντας την εξέλιξη του θεσμού των ιδρυμάτων αυτών στο έργο του ο M. de Foucault, *La naissance de la clinique*, Paris 1968, ενώ την διαμόρφωση των συμπεριφορών και της ευρύτερης κουλτούρας της κοινωνίας έναντι των ατόμων αυτών εξετάζει ο D. Landy, *Culture, disease and healing. Studies in medical anthropology*, Macmillan, N.Y. 1977).

Η ποιμαντική προσέγγιση εκ μέρους της Εκκλησίας των ατόμων αυτών, εξ αιτίας της συγκεκριμένης απορριπτικής στάσης της κοινωνίας, συναντά εμπόδια και δυσχέρειες. Πως μπορεί ένας ιερέας να πλησιάσει τα άτομα αυτά και να τα στηρίξει, να τους μιλήσει για την αγάπη του Χριστού, όταν τα άτομα με ειδικές ανάγκες αισθάνονται πολλές φορές εγκαταλελειμμένα και προδομένα από την αδιαφορία των ιδίων των οικογενειών τους? Όταν γνωρίζουν από την προσωπική τους πικρά εμπειρία την απόρριψη από τους γονείς τους, πως μπορούμε να τους πείσουμε για την αγάπη του Ουράνιου Πατέρα και για το αδελφικό ενδιαφέρον του Χριστού? Ιδού το αμείλικτο ερώτημα στο οποίο πρέπει να δώσουμε την ποιμαντική μας απάντηση. Βοηθός στο έργο μας θα αποτελέσει ο ίδιος ο Λόγος του Θεού. Μέσα στην Αγία Γραφή και τον ίδιο τον Χριστό θα αναζητήσουμε τις απαντήσεις.

Ο Ιησούς Χριστός, μιλώντας στην συναγωγή της Ναζαρέτ για την αποστολή Του κάνει ασφή αναφορά στην διακονία αυτών των ανθρώπων των ασθενών και των εχόντων ψυχοσωματικά προβλήματα. *"Πνεύμα Κυρίου επ' εμέ, ου είνεκεν έχρισέ με, ευαγγελίσασθαι πτωχοίς απέσταλκέ με, ιάσασθαι τους συντετριμμένους την καρδίαν, κηρύξαι αιχμαλώτοις άφεσιν και τυφλοίς ανάβλεψιν, αποστείλαι τεθραυσμένους εν αφέσει, κηρύξαι ενιαντόν Κυρίου δεκτόν"* (Λουκ. 4,18-19). Και σε άλλο σημείο επανερχόμενος στο ίδιο θέμα παραγγέλλει στους μαθητές Του: *"πορευόμενοι κυρήσσετε λέγοντες ότι ήγγικεν η βασιλεία των ουρανών. Ασθενούντας θεραπεύετε, λεπρούς καθαρίζετε, νεκρούς εγείρετε, δαιμόνια εκβάλλετε"* (Ματθ. 10,7-8).

Βλέπουμε ξεκάθαρα ότι ο Κύριος συνδέει το κήρυγμα του Ευαγγελίου και την έλευση της Βασιλείας των Ουρανών με την διακονία και θεραπεία των ελαχίστων αυτών και εμπερίστατων ανθρώπων. **Ο Λόγος του Κυρίου σπάει την υπάρχουσα προκατάληψη και κάνει το πρώτο βήμα προσεγγίζοντάς τους και ταυτόχρονα δίνει μία νέα διάσταση στον πόνο και την ασθένεια, προσδίδοντας σε αυτά σωτηριολογικό περιεχόμενο.**

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

Ας εξετάσουμε μερικά παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων και ας δούμε πως παρουσιάζεται το όλο θέμα τόσο στην Π.Δ.όσο και την Κ.Δ.

Στην Παλαιά Διαθήκη η έννοια της αρρώστιας και του πόνου δεν προέρχεται από τον Θεό, εφ' όσον η δημιουργία του ανθρώπου έγινε *"κατ' εικόναν και καθ' ομοίωσιν Θεού"* και όσα δημιούργησε ο Θεός ήσαν *"λίαν καλώς"* (Γεν. 1,26-27,31). Με υπαιτιότητα του ανθρώπου και εξ αιτίας της παρακοής των πρωτοπλάστων εισήλθε στην ζωή η διάσταση του πόνου ως αποτέλεσμα της αμαρτίας: *"και τη γυναιξί είπε, πληθύνων πληθυνώ τας λύπας σου και τον στεναγμόν σου. Εν λύπαις τέξη τέκνα...τω δε Αδάμ είπεν: ότι έφαγες από του ζύλου...επικατάρατος"* (Γεν. 3,16-17).

Εκκινώντας από αυτήν την θρησκευτική αντίληψη ο αρχαίος Ισραήλ, στα πλαίσια του θρησκευτικού του βίου και της ιστορικοκοινωνικής κουλτούρας που διαμόρφωσε, αντιμετώπισε τα άτομα με ασθένειες και σωματικές αναπηρίες είτε ακόμη και με ψυχοσωματικές διαταραχές ως φέροντα το *"στίγμα της κατάρας της αρρώστιας και της αμαρτίας"*, ως άτομα ακάθαρτα που έπρεπε να απομακρυνθούν και να τεθούν στο κοινωνικό περιθώριο για να προστατευθούν τα υγιή και φυσιολογικά μέλη της κοινωνίας από την abnormal συμπεριφορά των αδυνάτων και δυστυχών αυτών πλασμάτων που μόνη αυτή καθ' εαυτή η εμφάνισή τους και οι παράλογες αντιδράσεις τους προκαλούσαν την αποστροφή. Ενδεικτικώς ως προς την στάση αυτή: *"και ο λεπρός εν ω έστιν η αφή...ακάθαρτος κλιθήσεται πάσας τας ημέρας, όσας εάν η επ' αυτόν η αφή, ακάθαρτος ων ακάθαρτος έσται, κεχωρισμένος καθήσεται έξω της παρεμβολής αυτού έσται η διατριβή"* (Λευιτ. 13,45-45, πρβλ. τις πολλές διατάξεις καθαρισμού και εξαγνισμού του Λευιτικού και του Δευτερονομίου).

Περισσότερο χαρακτηριστική της αντιλήψεως αυτής είναι η διάταξη του Νόμου για τα άτομα με σωματικές αναπηρίες (τυφλότητα, χωλότητα, με αναπηρία άνω/κάτω άκρων) η απαγόρευση να προσφέρουν θυσίες στον Θεό ή να προσεγγίζουν το θυσιαστήριο (Λευιτ. 21,18-23).

Πολλές φορές στην Π.Δ. η εμφάνιση ασθενειών υπό την μορφή ψυχονευρωτικών διαταραχών και παράλογης συμπεριφοράς συνδέεται με την απομάκρυνση από τον Θεό, αποτέλεσμα της αμαρτίας ή της απιστίας προς τον Θεό, και ερμηνεύεται από την παρουσία πονηρών και ακαθάρτων πνευμάτων [σημ:όπως αναφέρουμε και προηγούμενος, η Αγία Γραφή πρωτίστως ενδιαφέρεται για την σχέση Θεού ανθρώπων και την οικοδόμηση μίας σταθεράς και υγιούς διασύνδεσης, και στα πλαίσια αυτά η απομάκρυνση από τον Θεό εκλαμβάνεται ως μία "παρά φύσιν" κίνηση του ανθρώπου που συνεπάγεται πτώση στην αμαρτία και ό,τι αυτή συνεπάγεται, πόνο, ασθένειες, ταλαιπωρίες... **Η αμαρτία είναι μία "αρρωστημένη κατάσταση"** και χρήζει ίασεως, πρβλ. Ματθ. 9,12: "*ου χρειάν έχουσιν οι ισχύοντες ιατρού, αλλ' οι κακώς έχοντες*". Επομένως, δεν θα πρέπει να περιμένουμε από την Αγία Γραφή χρήση ακριβούς ιατρικής επιστημονικής ορολογίας και τυπολογικής κατατάξεως των abnormal συμπεριφορών].

Θα αναφερθούμε σε μία χαρακτηριστική περίπτωση, αυτήν του Βαβυλωνίου βασιλιά Ναβουχοδονόσορ, που υπέφερε από διανοητική διαταραχή για επτά έτη, ζώντας μαζί με τα άγρια θηρία, τρεφόμενος με χόρτα και το γρασίδι της γης. Η κοινωνία, όταν άρχισε να εκδηλώνει την παράλογη αυτήν συμπεριφορά, τον απεμάκρυνε, και μόνον μετά από επτά έτη, αφ' ότου επανήλθε στα λογικά του, μπόρεσε να επανενταχθεί. Η εξήγηση για την πνευματική ασθένεια του Ναβουχοδονόσορ ήταν η εγωιστική αυτοπροβολή της βασιλικής ισχύος, η έλλειψη ταπείνωσης μπροστά στον Θεό, η υπερηφάνεια για το βασιλικό του μεγαλείο που τον οδήγησε στην απώλεια της λογικής (Δανιήλ 4,22-34).

ΣΤΗΝ Κ.Δ. Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ.

Στην Κ.Δ. αναφέρονται πολλά περιστατικά στα οποία ο Ιησούς επιτελεί θαυματουργικές ίασεις σε άτομα με σωματικές αναπηρίες και κινητικές δυσκολίες,

είτε ακόμη σε άτομα με ψυχοδιανοητικές διαταραχές και ψυχολογικά ασταθή και διαταραγμένη προσωπικότητα. Στις διηγήσεις των ευαγγελιστών, εκτός από τις γενικές αναφορές σε ομαδικές ιάσεις, αναφέρονται τουλάχιστον πέντε ξεχωριστές περιπτώσεις θεραπείας παραλυτικών και με αναπηρία των άκρων (ο παραλυτικός της Καπερναούμ, ο δούλος του εκατοντάρχου, η συγκύπτουσα γυναίκα, αυτή με την ξηραμμένη χείρα, ο παραλυτικός της Βηθσεσδά), ιάσεις τυφλών (π.χ. ο τυφλός της Βηθσαϊδά, ο εκ γενετής τυφλός, ο τυφλός Βαρτίμαιος), της κωφαλάλου στην Δεκάπολη. Ως προς τα ψυχικά διαταραγμένα άτομα έχουμε αναφορές σε τέσσερις ιάσεις διαμονιζομένων (στην Καπερναούμ, στην χώρα των Γεργεσηνών, της θυγατρός της Χαναναίας, του σεληνιαζομένου νέου).

Από το πλήθος των ανωτέρω αναφερομένων ιάσεων καταδεικνύεται το συνεχές ενδιαφέρον του Ιησού να επικοινωνήσει με τα άτομα αυτά που Τον πλησιάζουν, να θεραπεύσει τις ασθένειές τους, να μιλήσει στην ψυχή τους. Πως μπορούμε να ερμηνεύσουμε την εμμονή Του στα άτομα αυτά?

Ο ίδιος ο Χριστός έθεσε στον πυρήνα της αποστολής Του να μεταφέρει το ευαγγελικό μήνυμα στους πτωχούς και αδυνάτους, να τους στηρίξει στην αδυναμία τους και να θεραπεύσει τις ψυχοσωματικές τους ασθένειες (Λουκ. 4,18-19). Ο Ιησούς θέλει με τον τρόπον αυτόν να καταδείξει πως η παρέμβαση του Θεού μέσα στον ανθρώπινο ιστορικό χωροχρόνο, με την Ενανθρώπησή Του, αποτελεί Αποκάλυψη της Θείας Οικονομίας και εντάσσεται στο σχέδιο του Θεού για την σωτηρία του ανθρώπου. **Η Παρουσία του Χριστού αυτό ακριβώς θέλει να τονίσει, ότι ο Λόγος του Θεού είναι Λόγος Ζωής που περιέχει μήνυμα σωτηριολογικό και απελευθερωτικό για τον άνθρωπο, που πλέον παύει να είναι δέσμιος του πόμου και της αρρώστιας.** Η καλύτερη και έμπρακτη απόδειξη είναι οι θαυματουργικές ιάσεις των ανθρώπων αυτών, που λειτουργούν ως "**σημεία**" φανέρωσης της *Ελεύσεως της Βασιλείας των Ουρανών* (Ματθ. 10,7-8).

Υπάρχει όμως και μία άλλη διάσταση στο θέμα που πρέπει να τονίσουμε. Όπως ήδη έχει προαναφερθεί, η οργανωμένη κοινωνία έχει την τάση τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τους κατά τεκμήριον πιο ασθενείς και αδυνάτους κρίκους στο κοινωνικό σύνολο, να τα απωθεί στο περιθώριο, να τα σφραγίζει με το αρνητικό στίγμα και να τα θυματοποιεί.

Το οικονομικό κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον του Ισραήλ, στο οποίο ο Ιησούς κινείται και ενεργεί, δεν ξεφεύγει από τα παραπάνω κοινωνικά στερεότυπα. Στο σημείο αυτό έρχεται ο Ιησούς με το απελευθερωτικό μήνυμα του Ευαγγελίου για να σπάσει τους κοινωνικούς αποκλεισμούς, να κηρύξει *μία κοινωνία ανοικτή και ανεκτική, μία κοινωνία αγάπης, κατά το πρότυπο του Θεού* (Λουκ. 6,27-38). **Ο Χριστός βγάζει τα άτομα αυτά από το περιθώριο και την περιφρόνηση της κοινωνίας, και τα καθιστά επίκεντρο της ποιμαντικής Του φροντίδας** (πρβλ. Ματθ,5,3 *"μακάριοι οι πτωχοί τω πνεύματι, ότι αυτών εστίν η Βασιλεία των Ουρανών"*, Λουκ. 6,20).

Ας δούμε πως εκδηλώνεται το μήνυμα αυτό, εξετάζοντας εν τη πράξει την συμπεριφορά του Ιησού σε συγκεκριμένα περιστατικά. **Στην θεραπεία του εκ γενετής τυφλού**, ο Ιησούς αξιοποιεί την ευκαιρία να τον θεραπεύσει και παράλληλα να αναρέσει μία ευρέως διαδεδομένη προκατάληψη. *"Και ηρώτησαν αυτόν οι μαθηταί αυτού λέγοντες: ραββί, τις ήμαρτεν, ούτος ή οι γονείς αυτού, ίνα τυφλός γεννηθή? Απεκρίθη Ιησούς, ούτε ούτος ήμαρτεν ούτε οι γονείς αυτού, αλλ' ίνα φανερωθή τα έργα του Θεού εν αυτό"* (Ιω. 9,1-3). Στους Εβραίους, όπως και σε πολλές κοινωνίες κυριαρχεί η αντίληψη ότι η αρρώστια αποτελεί καρπό της αμαρτίας του ανθρώπου και ένα είδος θεϊκής τιμωρίας. Όσοι λοιπόν έχουν κάποιο είδος σωματικής αναπηρίας, σύμφωνα με την παραπάνω αντίληψη, στιγματίζονταν αρνητικά από το περιβάλλον τους. Ο Χριστός παρουσιάζει στους Εβραίους **αλλά και σε όλους εμάς που θεωρούμε τα άτομα με ειδικές ανάγκες ως "κατώτερα παιδιά του Θεού"**, **μιαν άλλη οπτική, ότι πρέπει να αντιμετωπίσουμε την παρουσία αυτών ανάμεσά μας όχι ως σημάδι αρνητικό, αλλά ως σημείο της παρουσίας του Θεού**, ως ευκαιρία για δοξολογία του Ονόματός Του. Και πράγματι, ο εκ γενετής τυφλός της Κ.Δ. μετά την ίασή του, λειτουργεί ως ζωντανό παράδειγμα της παρουσίας του Θεού σε όσους τον συναντούν και τον συναναστρέφονται, στους οικείους του και στο ευρύ κοινωνικό περιβάλλον (Ιω. 9,8-40). Κατά ανάλογο τρόπο λειτουργεί η θεραπεία τυφλών, χωλών, κωφαλάλων στην Γαλιλαί, που προξενεί την εντύπωση και τον θαυμασμό των παρισταμένων. Η θεραπεία καθίσταται **"σημείο"** και αφορμή δοξολογίας του Θεού: *"ώστε τους όχλους θαυμάσια βλέποντας κωφούς ακούοντας, αλάλους λαλούντας, κυλλούς υγείς, χωλούς περιπατούντας και τυφλούς βλέποντας, και εδόξασαν τον Θεό Ισραήλ"* (Ματθ. 5,29-31).

Θα εξετάσουμε τώρα μία άλλη ομάδα περιπτώσεων ατόμων που η Αγία Γραφή τις χαρακτηρίζει γενικώς ως δαιμονιζόμενα. Πρόκειται για άτομα που παρουσιάζονται μπροστά στον Χριστό και χαρακτηρίζονται από τον υπόλοιπο κοινωνικό περίγυρο ως δαιμονιζόμενα. Κάποια από αυτά πράγματι ήσαν δαιμονιζόμενα και τότε ο Ιησούς τα απελευθέρωνε από τα δαιμόνια, ενώ για κάποια άλλα απλώς αναφέρεται ότι ο Ιησούς τα θεράπευσε. Η σύγκριση αυτή προέρχεται από τις εξωτερικές συμπεριφορές (μοναξιά, απομόνωση, παράλογη συμπεριφορά, απρόκλητες εκρήξεις βίας, φωνές και κραυγές, σπασμωδικές κινήσεις του σώματος, απώλεια συνειδήσεως και επαφής με την πραγματικότητα) που είναι κοινές και στις δύο κατηγορίες, και με σύγχρονους επιστημονικούς όρους θα λέγαμε πως χαρακτηρίζουν άτομα με ειδικά σύνδρομα νοητικής υστέρησης, ψυχικές και νοητικές διαταραχές, που υποφέρουν από ελαφρές έως και πιο σοβαρές ασθένειες του νου χωρίς απαραίτητως να είναι "τρελοί" ή σχιζοφρενείς. Ας δούμε λοιπόν πως αντιμετωπίζει ο Ιησούς αυτούς τους ανθρώπους.

Έχουμε λοιπόν τον **διαμονιζόμενο των Γεργεσηνών** (Ματθ. 8,28-34, Μαρκ.5, 1-20, Λουκ. 8,26-39), που η κοινωνία τον έχει θέσει στο περιθώριο, προσπάθησε να τον δέσει με αλυσίδες και να τον απομονώσει. Ο Ιησούς τον απάλλαξε από τα δαιμόνια. Όταν οι άλλοι τον είδαν να κάθεται ήρεμα, ντυμένο, με λογική συμπεριφορά να μιλάει με τον Ιησού, φοβήθηκαν. **Ο Ιησούς όμως τον βοήθησε να αφομοιώσει αποδεκτούς κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς και επανένταξης στην κοινωνία (social integration).** *"αλλά λέγει αυτό: ύπαγε εις τον οίκον σου, προς τους σούς και ανάγγειλον αυτοίς όσα σοι ο Κύριος πεποίηκε και ηλέησέ σε. Και απήλθε και ήρξατο κηρύσσειν εν τη Δεκαπόλει όσα εποίησεν αυτό ο Ιησούς, και πάντες εθαύμαζον"* (Μαρκ. 5,19-20). Όχι μόνον θεραπεύθηκε και επανεντάχθηκε, αλλά **απετέλεσε και ζωντανή μαρτυρία και ομολογία για τον Χριστό.**

Υπάρχει και μία άλλη διάσταση, **της σχέσης των γονέων με τα άρρωστα παιδιά τους και η επαφή που αναπτύσσεται με τον Χριστό.** Για παράδειγμα, ο πατέρας που πλησιάζει τον Ιησού και Του παρουσιάζει τον γιο του που υποφέρει εκ γενετής από κρίσεις. **Ο πατέρας αυτός** τόσα χρόνια έχει σηκώσει το βαρύ φορτίο να φροντίζει το άρρωστο παιδί του, και πιθανώς **μπροστά στην απελπισία και την απεγνωσμένη ύστατη ελπίδα, προσεγγίζει τον Χριστό.** *"Πιστεύω, Κύριε, βοήθει μου*

τη απιστία". Διατηρεί κάποια αδιόρατη ελπίδα, όμως η πίστη του είναι χαμηλή. Ο Ιησούς θεραπεύει το παιδί, όμως η θαυματουργή αυτή ίαση έχει και ένα άλλο παρεπόμενο' **στην καρδιά του πατέρα συντελείται το θαύμα της πίστης**. Η ίαση του παιδιού λειτουργεί θετικά ως σημείο ενισχυτικό της πίστης του πατέρα (Ματθ. 17,14-21, Μαρκ. 9,14-29, Λουκ. 9,37-43).

Στην περίπτωση της κόρης της Χαναναίας (Ματθ. 15,21-28, Μαρκ. 7,24-30) το σχήμα λειτουργεί αντίστροφα. Εδώ η πίστη της Χαναναίας μητέρας είναι τόσο ισχυρή ώστε να αδιαφορεί για τα κοινωνικά στερεότυπα (ήταν αδιανόητο για την εποχή εκείνη μία γυναίκα και μάλιστα ειδωλολάτρισσα να πλησιάσει έναν Εβραίο άνδρα, όπως ο Ιησούς) και μπροστά στην θεραπεία της κόρης της δεν διστάζει να υπερβεί τα cliché των κοινωνικών συμπεριφορών. **Το κλειδί** για την ίαση της κόρης είναι η **μεγάλη πίστη της μητέρας**, την οποία ο Ιησούς επαινεί δημοσίως και την προβάλλει ως πρότυπο στους μαθητές Του: *"Τότε αποκριθείς ο Ιησούς είπεν αυτή' ω γύναι, μεγάλη σου η πίστις! Γεννηθήτω σοι ως θέλεις. Και ιάθη η θυγάτηρ αυτής από της ώρας εκείνης"* (Ματθ. 15,28).

Στις περιπτώσεις που ήδη εξετάσαμε αλλά και σε όλες τις θαυμαστές θεραπείες ανθρώπων με ειδικές ανάγκες και συμπεριφορές ο Χριστός φροντίζει να μεταστρέφει την αρνητική κατάσταση σε θετικό μήνυμα ελπίδας, αγάπης και κοινωνικής ευαισθησίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΤΕΛΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

Έχοντας ως πρότυπο και υπόδειγμα την στάση του Χριστού στα άτομα με ειδικές ανάγκες και αποκλίνουσες συμπεριφορές μπορούμε και εμείς να υιοθετήσουμε ανάλογες μορφές ποιμαντικής προσέγγισης περιπτώσεων τέτοιων.

(Α)Είναι αξιοπρόσεκτο ότι ο Ιησούς δεν μένει μόνον στην θεραπεία, αλλά μετά από αυτήν, κάθεται και συνομιλεί μαζί τους, και πολλές φορές τους στέλνει πίσω με ειδική αποστολή, τους αναθέτει κάποιον ρόλο, να φανερώσουν στους άλλους το μήνυμα του Κυρίου. Με την σύγχρονη ορολογία θα λέγαμε ότι η Εκκλησία ενδιαφέρεται για την αξιοπρέπεια των νοητικά ασθενών και απροσάρμοστων ατόμων

ως "εικόνων του Θεού", και μέσα από προγράμματα εκπαίδευσης και προσαρμογής θέλει να τα βοηθήσει να αναπτύξουν προσωπικές δεξιότητες, να ενισχύσει την αυτοπεποίθησή τους και να κάνει ομαλότερη την κοινωνική τους αυτενέργεια και επανένταξη.

Πρακτικές σύμφωνες με τις σύγχρονες μεθόδους της κοινωνιολογίας και της ψυχολογίας, μπορούν να βρουν πεδίο εφαρμογής εκ μέρους της Εκκλησίας και σε συνεργασία με κοινωνικούς λειτουργούς είτε σε επίπεδο ενορίας και για μεμονωμένες περιπτώσεις είτε μέσω επικοινωνίας ενορίας και ιδρυμάτων για άτομα με ειδικές ανάγκες εντός της περιοχής της ποιμαντικής της ευθύνης με ιερείς συνδέσμους, είτε ακόμη με την λειτουργία εκκλησιαστικών ξενώνων για τέτοιες περιπτώσεις, όπως π.χ. η Στέγη Κατακοίτων και το κέντρο "Δάμαρις" για δυσπροσάρμοστα άτομα που διατηρεί η Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών.

(B) Ένα άλλο σημείο που ο Ιησούς δίνει βαρύτητα στην προσέγγιση των ατόμων αυτών είναι η σχέση τους με τους γονείς. Στην Κ.Δ. έχουμε περιπτώσεις που το έντονο ενδιαφέρον και η επίμονη παράκληση των γονέων για τα ασθενή παιδιά τους αποτελεί προϋπόθεση για τον Κύριο να παρέμβει θαυματουργικά. Πολλές φορές το θάρρος των γονέων, αρκετά συγκινητικό, που παρουσιάζονται μπροστά στον Κύριο αφηφώντας τις κοινωνικές προκαταλήψεις και αποδεκτές συμπεριφορές του περιβάλλοντός τους, ενεργεί καταλυτικά για τον Κύριο.

Είναι σημαντικό για τους ίδιους τους γονείς να αποδεχθούν την ιδιαιτερότητα των παιδιών τους και να τα στηρίξουν. Αυτό περιλαμβάνει το οικογενειακό, συγγενικό και φιλικό περιβάλλον, που τις περισσότερες φορές δυσκολεύονται να συμφιλιωθούν με το γεγονός. Συχνά προσπαθούν να το αποκρύψουν, φοβούμενοι το κοινωνικό στίγμα, την αρνητική γνώμη του φιλικού, επαγγελματικού, κοινωνικού περιβάλλοντος.

Πολλές φορές αρνούνται να δεχθούν την πραγματικότητα διότι αισθάνονται προσωπικές ενοχές, νοιώθουν οι ίδιοι υπαίτιοι διότι κατά κάποιον τρόπο αυτοί γέννησαν παιδιά που τους "μετέδωσαν" την αρρώστια ή την αναπηρία. **Το αίσθημα ενοχής μαζί με τον φόβο της κοινωνικής πίεσης** τους οδηγεί στο να κρύβουν "το ένοχο μυστικό της οικογενείας", ή από υπερπροστατευτικότητα να κρατούν τα παιδιά

τους περιορισμένα. Έτσι όμως τα γκετοποιούν και τα θυματοποιούν. Άλλοι προτιμούν την "λύση" του εγκλεισμού και της εγκατάλειψής τους σε ιδρύματα.

Η Κ.Δ. αντιθέτως μας προβάλλει περιπτώσεων γονέων που στέκονται κοντά στα παιδιά τους, **και ο Χριστός με την στάση Του ενθαρρύνει συμπεριφορές υποστήριξης και αλληλεγγύης ως εκδηλώσεις μιας ανεκτικής και υποστηρικτικής κοινωνίας.** Το μήνυμά Του είναι να στεκόμαστε παραγορητικά και μακρόθυμα προς τους αδυνάτους και ασθενείς αδελφούς μας (Α' Θεσ 5,14), ως δυνατότεροι να τους στηρίζουμε στην αδυναμία τους (Ρωμ. 15,1). Όπως ο Κύριος *"τας ασθενείας ημών έλαβε και τας νόσους εβάστασεν"* (Ματθ. 8,17) έτσι και εμείς οφείλουμε να σταθούμε ενισχυτικά στην βαριά δοκιμασία που περνούν (Γαλ. 6,3) οι ίδιοι και οι οικογένειές τους, ώστε να τους βοηθήσουμε να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα αυτό με αξιοπρέπεια, πίστη, ελπίδα και προσευχή.

(Γ)Μία Τρίτη διάσταση του όλου ζητήματος που οφείλουμε να εξετάσουμε, αλλά συνήθως την παραβλέπουμε, είναι τι μπορούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες να μας προσφέρουν. Συνήθως στεκόμαστε στο πώς μπορούμε εμείς να βοηθήσουμε τα άτομα αυτά, αλλά ξεχνάμε πως αναπτύσσοντας μαζί τους μία σχέση αλληλεπίδρασης, αυτή λειτουργεί αμφίδρομα. **Τα άτομα αυτά έχουν πολλά να μας προσφέρουν και να διδαχθούμε από αυτά, κυρίως από τον τρόπο που αντιμετωπίζουν την ιδιαιτερότητά τους.**

Μέσα από την ασθένειά τους μπορούμε να συνειδητοποιήσουμε πόσο εύθραυστοι και ευάλωτοι είμαστε, και να στραφούμε στον Θεό αναζητώντας πηγή ενισχύσεως και δύναμης. **Η επαφή με τα άτομα αυτά μπορεί να αποδειχθεί ωφέλιμη για την πνευματικότητά μας και την πίστη.** Βιώνοντας την δοκιμασία τους αυτό μπορεί να αποβεί διαδικασία καθαρτήρια και λυτρωτική, μας βοηθήσει να βιώσουμε *"το μυστήριο της πίστεως"*, όπως το περιέγραψε ο Απ.Παύλος: *"η γαρ δύναμίς μου εν ασθενεία τελειούται. Ήδισατ ονν μάλλον καυχήσομαι εν ταις ασθενείαις μου, ίνα επισκηνώση επ' εμέ η δύναμις του Χριστού. Διό ευδοκώ εν ασθενείαις, εν ύβρεσιν, εν διωγμοίς, εν στενοχωρίαις, υπέρ Χριστού. Όταν γαρ ασθενώ, τότε δυνατός ειμι"*(Β' Κορ. 12,9-10).

"Η θλίψη μας καθιστά καθαρούς. Ο άνθρωπος μέσα στην θλίψη γίνεται αυτός που πραγματικά είναι. Και κατ' εξοχήν πλησιάζει τον Θεό. Νοιώθει την αδυναμία του"

, έλεγε ο π.Επιφάνιος Θεοδωρόπουλος, ενώ ο π.Ιωήλ Γιαννακόπουλος συνήθιζε να λέει ότι η ασθένεια είναι *"η δοκιμασία διά των θλίψεων, είναι εκείνη που ταπεινώνει τον άνθρωπο, τον αποσπά από τα εγκόσμια, φανερώνει τον χαρακτήρα του, καθαρίζει τις ιδέες του και του δίνει το μεγαλείο εφ' όσον την υπομένει"* (πρεσβ. Διονυσίου Τάτση, Διδαχές γερόντων, σς 131-131, 1996).

Μέσα από την ιδιαιτερότητα των ατόμων με ειδικές ανάγκες μας δίδεται η δυνατότητα **να ανακαλύψουμε την πνευματική μας ισχύ διά της αδυναμίας τους, να σταθούμε πλάι τους και να γίνουμε συμμετοχοί στον πόνο τους**, γενόμενοι κατά κάποιον τρόπον *"συμπάσχοντες και συγκληρονόμοι"* στο σωτήριο Πάθος του Κυρίου (Ρωμ.8,17). Η παρουσία των ατόμων αυτών ανάμεσά μας μπορεί να καταστεί ευλογία, θεϊκό σημάδι και οδοδείκτης προς τον ουρανό. Στο πλαίσιο αυτό μπορούμε να κατανοήσουμε τον λόγο του Κυρίου για τον εκ γενετής τυφλό: *"ούτε ούτος ήμαρτεν ούτε οι γονείς αυτού, αλλ' ίνα φανερωθή τα έργα του Θεού εν αυτώ"* (Ιω. 9,3).